

IN EPISTOLAM SUBSEQUENTEM.

LIB. II. RETRACT. CAPUT XLVIII.

EODEM tempore scripsi etiam librum *de correctione Donatistarum*, propter eos qui nolebant illos legibus imperialibus corrigi. Hic liber sic incipit: *Laudo, et gratulor et admiror.*

DE CORRECTIONE DONATISTARUM

LIBER

seu

EPISTOLA CLXXXV¹.

Augustinus Bonifacio (Tribuno ac demum Comiti in Africa ex epist. 226.) commonstrans illi Donatistarum hæresim nihil habere commune cum Ariana, et qua moderatione per metum legum imperialium hæretici possunt ad Ecclesie societatem reduci: nonnulla de Donatistarum et Circumcellionum immanitate, ac postremo de peccato in Spiritum sanctum non remittendo. Idem argumentum tractavit in epistola 93.

I. LAUDO, et gratulor, et admiror, fili dilectissime Bonifaci, quod inter curas bellorum et armorum, vehemen-

¹ Alias t. quæ autem 185 erat, nunc in Appendice est iv benedictinorum. — Scripta circa annum 417.

ter desideras ea nosse quæ Dei sunt. Vere hinc te apparet etiam de ipsa virtute militari, fidei servire quam habes in Christo. Ut ergo breviter insinuem dilectioni tuæ, inter Arianorum et Donatistarum quid intersit errorem, Ariani Patris et Filii et Spiritus sancti diversas substantias esse dicunt: Donatistæ autem non hoc dicunt, sed unam Trinitatis substantiam confitentur. Et si aliqui ipsorum minorem Filium esse dixerunt quam Pater est, ejusdem tamen substantiæ non negarunt. Plurimi vero in eis hoc se dicunt omnino credere de Patre et Filio et Spiritu sancto, quod catholica credit Ecclesia. Nec ipsa cum illis vertitur quæstio; sed de sola communione infeliciter litigant, et contra unitatem Christi rebelles inimicitias perversitate sui erroris exercent. Aliquando autem, sicut audivimus, nonnulli ex ipsis volentes sibi Gotthos conciliare, quando eos vident aliquid posse, dicunt hoc se credere quod et illi credunt. Sed majorum suorum auctoritate convincuntur; quia nec Donatus ipse sic credidisse asseritur, de cujus parte se esse gloriantur.

II. Non te autem ista conturbent, fili dilectissime. Hæreses enim et scandala futura prædicata sunt, ut inter inimicos erudiamur; ac sic et fides et dilectio nostra possit esse probatior: fides utique, ne ab eis decipiamur; dilectio autem, ut etiam ipsis corrigendis, quantum possumus, consulamus; non solum instantes ne infirmis noceant, atque ut ab errore nefario liberentur, sed etiam orantes pro eis, ut aperiat Dominus illis sensum, et intelligant Scripturas. Quia in sanctis Libris ubi manifestatur Dominus Christus, ibi et ejus Ecclesia declaratur: isti autem mirabili cæcitate, cum ipsum Christum præter Scripturas nesciant, ejus tamen Ecclesiam non divinarum Litterarum auctoritate cognoscunt, sed humanarum calumniarum vanitate confingunt.

III. Agnoscunt nobiscum Christum in eo quod legitur : « Foderunt manus meas et pedes meos ; dinumeraverunt omnia ossa mea : Ipsi vero consideraverunt et conspexerunt me, diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem : » et nolunt agnoscere Ecclesiam in eo quod post paululum sequitur : « Commemorabuntur et convertentur ad Dominum universi fines terræ : et adorabunt in conspectu ejus universæ patriæ gentium : quoniam Domini est regnum, » et ipse dominabitur gentium ¹. » Agnoscunt nobiscum Christum in eo quod legitur : « Dominus dixit ad me, » Filius meus es tu, ego hodie genui te ² : » et nolunt agnoscere Ecclesiam in eo quod sequitur : « Postula a me, » et dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ. » Agnoscunt nobiscum Christum in eo quod ipse Dominus in Evangelio loquitur : « Oportebat Christum pati, et resurgere a mortuis tertia die : » et nolunt agnoscere Ecclesiam in eo quod sequitur : « Et prædicari in nomine ejus poenitentiam et remissionem peccatorum per omnes gentes incipientibus ab Jerusalem ³. » Et innumerabilia sunt testimonia librorum sanctorum, quæ in hunc librum coarctare non debui. In quibus sicut apparet Dominus Christus, sive secundum divinitatem qua æqualis est Patri ; qui « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum ⁴ ; » sive secundum susceptæ carnis humilitatem, qua « Verbum caro factum est, et habitavit in nobis ⁵ : » sic apparet etiam ejus Ecclesia, non in sola Africa, sicut isti impudentissima vanitate delirant, sed toto orbe terrarum diffusa.

IV. Testimoniis enim divinis lites suas præferunt,

¹ Psal. xxxi, 17, et seqq. — ² Id. ii, 7. — ³ Luc. xxiv, 46. — ⁴ Joan. i, 1. — ⁵ Ibid. 14.

quia in causa Cæciliani quondam Ecclesiæ Carthaginensis episcopi, cui crimina objecerunt, quæ nec potuerunt probare, nec possunt, se ab Ecclesia catholica, hoc est, ab unitate omnium gentium diviserunt. Quamvis etsi vera essent quæ ab eis objecta sunt Cæciliano, et nobis possent aliquando monstrari, ipsum jam mortuum anathematizarem : sed tamen Ecclesiam Christi, quæ non litigiosis opinionibus fingitur, sed divinis attestationibus comprobatur, propter quemlibet hominem relinquere non debemus : « Quia bonum est confidere in Domino, » quam confidere in homine ¹. » Neque enim, quod sine injuria innocentiae illius dixerim, si peccavit Cæcilianus, ideo hæreditatem suam perdidit Christus. Facile est homini, seu vera, seu falsa de altero homine credere : sed sceleratæ impudentiæ est, propter crimina hominis, quæ orbi terrarum non possis ostendere, communionem orbis terrarum velle damnare.

V. Utrum Cæcilianus a traditoribus divinatorum Codicum fuerit ordinatus, nescio, non vidi, ab inimicis ejus audiui. Non mihi de Lege Dei, non de præconio Prophetarum, non de sanctitate Psalmorum, non de Apostolo Christi, non de Christi eloquio recitatur. Ecclesiam vero toto terrarum orbe diffusam, cui non communicat pars Donati, universarum Scripturarum testimonia consona voce proclamant ; « In semine tuo benedicentur omnes gentes ², » Lex Dei dixit ; « Ab ortu solis usque ad occasum, sacrificium mundum offertur nomini meo ; » quoniam glorificatum est nomen meum in gentibus ³, » per Prophetam Dominus dixit ; « Dominabitur a mari usque ad mare, et a flumine usque ad terminos orbis terrarum ⁴, » per Psalmum Dominus dixit ; « Fructificans

¹ Psal. cxvii, 8. — ² Gen. xxvi, 4. — ³ Malach. i, 11. — ⁴ Psal. lxxi, 8.

» et crescens in universo mundo ¹, » per Apostolum Dominus dixit; « Eritis mihi testes in Jerusalem, et in tota » Judæa, et in Samaria, et usque in fines terræ ², » Filius Dei ore suo dixit. Cæcilianus Ecclesiæ Carthaginensis episcopus humanis litibus accusatur: Ecclesia Christi in omnibus gentibus constituta, divinis vocibus commendatur. Ipsa pietas, veritas, charitas, nos non permittit contra Cæcilianum eorum hominum accipere testimonium, quos in Ecclesia non videmus cui Deus perhibet testimonium. Qui enim divina testimonia non sequuntur, pondus humani testimonii perdidierunt.

VI. Addo quod Cæciliani causam, ipsi ad Imperatoris Constantini iudicium accusando miserunt; imo vero ipsum Cæcilianum post episcopalia iudicia ³, ubi eum opprimere non potuerunt, ad supradicti Imperatoris examen, pertinacissimis persecutionibus perduxerunt. Et quod in nobis modo reprehendunt, ut decipiant imperitos, dicentes, non debere Christianos contra inimicos Christi aliquid a Christianis Imperatoribus postulare, ipsi priores fecerunt. Quod etiam in collatione, quam simul apud Carthaginem habuimus, negare non ausi sunt; imo et gloriari ausi sunt; quod apud Imperatorem majores eorum criminaliter Cæcilianum fuerunt insecuti; insuper addentes mendacium, quod eum illic vicerint fecerintque damnari. Quomodo ergo ipsi non sunt persecutores, qui cum accusando persecuti sint Cæcilianum, et ab eo fuerint superati, falsam sibi gloriam impudentissimo mendacio arrogare voluerunt, non solum culpam non putantes, verum etiam pro sua laude jactantes, si probarent Cæcilianum majoribus suis accusantibus fuisse damnatum? Quemadmodum autem in ipsa collatione modis omnibus

¹ Coloss. 1, 6. — ² Act. 1, 8. — ³ Romanum et Arelatense.

victi sint, quoniam valde prolixa sunt Gesta, et tibi aliis rebus Romanæ paci necessariis occupato, multum est ut legantur, Breviarium eorum tibi legi forsitan poterit, quod credo habere fratrem et cœpiscopum meum Optatum; aut si non habet, potest facillime accipere de Ecclesia Sitifensi: quandoquidem etiam liber iste jam sua prolixitate curis tuis forsitan onerosus est.

VII. Hoc enim contigit Donatistis, quod accusatoribus sancti Danielis ⁴. Sicut enim in illos leones, sic in istos conversæ sunt leges, quibus innocentem opprimere voluerunt; nisi quod propter misericordiam Christi, magis pro eis sunt istæ leges, quæ illis videntur adversæ: quoniam multi per illas correcti sunt, et quotidie corriguntur; et se esse correctos, atque ab illa furiosa pernicie liberatos gratias agunt. Et qui oderant diligunt, molestasque sibi fuisse saluberrimas leges, quantum in insania detestabantur, tantum recepta sanitate gratulantur; et in residuos, cum quibus fuerant, perituri jam simili dilectione nobiscum, ut pariter instemus ne illi pereant, excitantur. Molestus est enim et medicus furenti phrenetico, et pater indisciplinato filio; ille ligando, iste cædendo; sed ambo diligendo. Si autem illos negligant, et perire permittant, ista potius mansuetudo falsa, crudelis est. Si enim equus et mulus, quibus non est intellectus, morsibus et calcibus resistunt hominibus, a quibus eorum curanda vulnera contrectantur; et cum inter dentes eorum et calces sæpe homines periclitentur, et aliquando vexentur, non tamen eos deserunt, donec per dolores et molestias medicinales revocent ad salutem: quanto magis homo ab homine, et frater a fratre, ne in æternum pereat, non est deserendus, qui correctus intelligere potest quantum

⁴ Dan. vi, 24.

sibi præstabatur beneficium, quando se persecutionem perpeti querebatur.

VIII. Sicut ergo Apostolus dicit, « Infatigabiles cum » tempus habemus operemur bonum ad omnes¹. » Qui possunt, catholicorum prædicatorum sermonibus; qui possunt, catholicorum Principum legibus; partim per eos qui divinis admonitionibus, partim per eos qui jussis imperialibus parent, omnes ad salutem vocentur, omnes a pernicie revocentur. Quia et Imperatores, quando pro falsitate contra veritatem constituunt malas leges, probantur bene credentes, et coronantur perseverantes. Quando autem pro veritate contra falsitatem constituunt bonas leges, terrentur sævientes, et corriguntur intelligentes. Quicumque ergo legibus Imperatorum, quæ contra veritatem Dei feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande præmium. Quicumque autem legibus Imperatorum, quæ pro Dei veritate feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande supplicium. Nam et temporibus Prophetarum omnes reges, qui in populo Dei non prohibuerunt, nec everterunt quæ contra Dei præcepta fuerant instituta, culpantur; et qui prohibuerunt et everterunt, super aliorum merita laudantur. Et rex Nabuchodonosor, cum servus esset idolorum², constituit sacrilegam legem, ut simulacram adoraretur; sed ejus impiæ constitutioni qui obedire noluerunt, pie fideliterque fecerunt. Idem tamen rex, divino correctus miraculo, piam et laudabilem legem pro veritate constituit³, ut quicumque diceret blasphemiam in Deum verum Sidrac, Misac, et Abdenago, cum domo sua penitus interiret. Hanc legem si qui contempserunt, et id quod fuerat constitutum merito perpessi sunt, debuerunt dicere quod isti dicunt, se justos esse, quia ex lege regis

¹ Galat. vi, 10. — ² Dan. iii, 5. — ³ Ibid. 96.

persecutionem patiebantur: quod utique dicerent, si ita insanirent, sicuti isti insaniunt, qui dividunt membra Christi, et exsufflant Sacramenta Christi, et de persecutione gloriantur; quia prohibentur ista facere legibus Imperatorum, quas constituerunt pro unitate Christi: et jactant fallaciter innocentiam suam, et quam non possunt a Domino accipere, ab hominibus quærunt martyrum gloriam.

IX. Veri autem martyres illi sunt, de quibus Dominus ait, « Beati qui persecutionem patiuntur propter » justitiam⁴. » Non ergo qui propter iniquitatem, et propter Christianæ unitatis impiam divisionem, sed qui propter justitiam persecutionem patiuntur, hi martyres veri sunt. Nam et Agar passa est persecutionem a Sara, et illa erat sancta quæ faciebat, illa iniqua quæ patiebatur⁵. Numquid huic persecutioni, quam passa est Agar, comparandus est sanctus David, quem persecutus est iniquus Saül⁶? Valde utique distat, non quia patiebatur, sed quia propter justitiam patiebatur. Et ipse Dominus cum latronibus crucifixus est⁴: sed quos passio jungebat, causa separabat. Ideo in Psalmo vox illa intelligenda est verorum martyrum, volentium se discerni a martyribus falsis, « Judica me, Deus, et discerne causam meam » de gente non sancta⁵. » Non dixit, Discerne poenam meam: sed, « Discerne causam meam. » Potest enim esse impiorum similis poena, sed dissimilis est martyrum causa, quorum et illa vox est, « Injuste persecuti sunt » me, adjuva me⁶. » Ideo se dignum existimavit, qui adjuvaretur juste, quia illi persequebantur injuste. Nam si juste illi persequerentur, non fuerat adjuvandus, sed corrigendus.

⁴ Math. v, 10. — ² Gen. xvi, 6. — ³ 1 Reg. xix, 20, et xxiii, 14. — ⁴ Luc. xxiii, 33. — ⁵ Psal. xlii, 1. — ⁶ Id. cxviii, 86.

X. Si autem putant, quod nemo possit juste aliquem persequi, sicut in collatione dixerunt, illam esse veram Ecclesiam, quæ persecutionem patitur, non quæ facit; omitto dicere quod superius commemoravi, quia si ita est ut dicunt, Cæcilianus ad veram Ecclesiam pertinebat, quando eum majores illorum usque ad Imperatoris iudicium accusando persequerentur. Nos enim dicimus, ideo illum ad veram Ecclesiam pertinuisse, non quia persecutionem patiebatur, sed quia propter justitiam patiebatur. Illos autem ideo fuisse abalienatos ab Ecclesia, non quia persequerentur, sed quia injuste persequerentur: nos itaque hoc dicimus. Illi vero si non quærunt causas, quare quisque faciat persecutionem vel quare patiatur; sed hoc putant esse signum veri Christiani, si persecutionem non faciat, sed patiatur; sine dubio Cæcilianum in ea definitione constituunt, qui non faciebat, sed patiebatur: majores autem suos ab ea definitione foras mittunt, qui faciebant, non patiebantur.

XI. Sed hoc, ut dixi, omitto: illud dico, si Ecclesia vera ipsa est quæ persecutionem patitur, non quæ facit; quærant ab Apostolo, quam Ecclesiam significabat Sara, quando persecutionem faciebat ancillæ. Liberam quippe matrem nostram¹, cœlestem Jerusalem, id est, veram Dei Ecclesiam, in illa muliere dicit fuisse figuratam, quæ affligebat ancillam. Si autem melius discutiamus, magis illa persequeretur Saram superbiendo, quam illam Sara cœrcendo: illa enim dominæ faciebat injuriam, ista imponebat superbæ disciplinam². Deinde quæro, si boni et sancti nemini faciunt persecutionem, sed tantummodo patiuntur: cujus putant esse in Psalmo vocem, ubi legitur: « Persequar inimicos meos, et comprehendam illos, et non convertar donec deficiant³. »

¹ Galat. iv, 26. — ² Id. xvi, 6. — ³ Psal. xviii, 38.

Si ergo verum dicere vel agnoscere volumus, est persecutio injusta, quam faciunt impii Ecclesiæ Christi; et est justa persecutio, quam faciunt impii Ecclesiæ Christi. Ista itaque beata est, quæ persecutionem patitur propter justitiam¹; illi vero miseri, qui persecutionem patiuntur propter injustitiam. Proinde ista persequitur diligendo, illi sæviendo. Ista ut corrigat, illi ut evertant. Ista ut revocet ab errore, illi ut præcipitent in errorem. Denique ista persequitur inimicos et comprehendit, donec deficiant in vanitate, ut in veritate proficiant: illi autem retribuentes mala pro nobis, quia eis consulimus ad æternam salutem, etiam temporalem nobis conantur auferre; sic amantes homicidia, ut in se ipsis ea perficiant, quando in aliis perpetrare non possunt. Sicut enim charitas laborat Ecclesiæ, sic eos ab illa perditione liberare, ut eorum nemo moriatur: sic eorum laborat furor, aut nos occidere, ut suæ crudelitatis pascant libidinem, aut etiam se ipsos, ne perdidisse videantur occidendorum hominum potestatem.

XII. Qui autem nesciunt consuetudinem illorum, putant eos modo se ipsos occidere, quando ab eorum insanissima dominatione per occasionem legum istarum, quæ pro unitate sunt constitutæ, tanti populi liberantur. Qui autem sciunt, et ante ipsas leges quid facere soleant, non eorum mirantur mortes, sed recordantur mores: maxime quando adhuc cultus fuerat idolorum, ad paganorum celeberrimas solemnitates ingentia turbarum agmina veniebant, non ut idola frangerent, sed ut interficerentur a cultoribus idolorum. Nam illud si accepta legitima potestate facere vellent, si quid eis accidisset, possent habere qualemcumque umbram nominis martyrum: sed ad hoc solum veniebant, ut integris

¹ Matth. v, 40.

idolis ipsi perimerentur. Nam singuli quique valentissimi juvenes cultores idolorum, quis quot occideret ipsis idolis vovere consueverant. Quidam etiam se trucidandos armatis viatoribus ingerebant, percussuros eos se, nisi ab eis perimerentur, terribiliter comminantes. Nonnunquam et a iudicibus transeuntibus extorquebant violentem, ut a carnificibus vel ab officio ferirentur. Unde quidam illos sic illuisse perhibetur, ut eos tanquam percutiendos ligari et dimitti juberet, atque ita eorum impetum incruentus et illæsus evaderet. Jam vero per abrupta præcipitia, per aquas et flammam occidere se ipsos, quotidianus illis ludus fuit. Hæc enim eos tria mortis genera diabolus docuit, ut mori volentes, quando non inveniebant quem terrerent, ut ejus gladio ferirentur, per saxa se mitterent, aut ignibus, gurgitibusque donarent. Quis autem illos hæc docuisse credendus est, possidens cor eorum, nisi ille qui et Salvatori nostro, ut se de pinna templi præcipitaret, tanquam de Lege suggestit¹? Cujus suggestionem a se utique prohiberent, si magistrum Christum in corde portarent. Sed quia in se diabolo potius dederunt locum, aut sic pereunt quemadmodum grex ille porcorum, quem de monte in mare turba dæmonum dejecit²: aut illis mortibus erepti, et pio matris Catholicæ gremio collecti, ita liberantur, quemadmodum est a Domino liberatus, quem pater ejus a dæmonio sanandum obtulit, dicens, quod aliquando cadere in aquam, aliquando in ignem, soleret³.

XIII. Unde magna in eos fit misericordia, cum etiam per istas Imperatorum leges, ab illa secta, ubi per doctrinas dæmoniorum mendaciloquorum mala ista didicerunt, prius eripiuntur inviti, ut in Catholica postea bonis præceptis et moribus sanentur assueti. Nam multi

¹ Luc. iv, 9. — ² Marc. v, 13. — ³ Id. xvii, 14.

eorum quorum jam in unitate Christi, pium fidei fervorem charitatemque miramur, cum magna lætitia Deo gratias agunt, quod illo errore caruerunt, ubi mala ista bona putaverunt: quas gratias modo volentes non agerent, nisi prius etiam nolentes ab illa nefaria societate discederent. Quid de illis dicamus, qui nobis quotidie confitentur, quod jam olim volebant esse catholici; sed inter eos habitabant, inter quos id quod volebant esse non poterant per infirmitatem timoris, ubi si unum verbum pro Catholica dicerent, et ipsi et domus eorum funditus everterentur? Quis est tam demens, qui neget istis debuisse per jussa imperialia subveniri, ut de tanto eruerentur malo, dum illi quos timebant timere coguntur, et eodem timore aut etiam ipsi corriguntur, aut certe cum se correctos esse confingunt, correctis parcunt, a quibus antea timebantur?

XIV. Si autem se ipsos occidere voluerint, ne illi qui liberandi sunt liberentur, et eo modo liberantium terrere pietatem, ut dum timetur ne quidam perditii pereant, non eruantur perditioni, qui vel jam nolebant perire, vel coerciti poterant non perire, quid hinc agit charitas christiana, præsertim cum illi, qui suas mortes voluntarias et furiosas minantur, in populorum liberandorum comparatione perpauca sint? Quid agit ergo fraterna dilectio; utrum dum paucis transitorios ignes metuit caminorum, dimittit omnes æternis ignibus gehennarum: et tam multos vel jam volentes, vel postea non valentes per catholicam pacem ad vitam venire perpetuam, relinquit in interitum sempiternum, cavendo ne quidam voluntario moriantur interitu, qui vivunt ad impedimentum salutis aliorum, quos non permittunt secundum Christi doctrinam vivere, ut eos doceant quocumque tempore secundum consuetudinem doctrinæ diabolicæ ad eas,

quæ in illis modo timentur, mortes voluntarias festinare? an potius conservat quos potest, etsi sponte pereant quos conservare non potest? ut enim omnes vivant, ardentem exoptat: sed omnes ne pereant, plus laborat. Gratias autem Domino, quod et apud nos, non quidem in omnibus, sed valde in pluribus locis, et per alias Africae partes, sine ullis istorum insanorum mortibus, pax catholica cucurrit, et currit. Ibi autem illa funesta contingunt, ubi est tam furiosum et inutile hominum genus, qui et aliis temporibus eadem facere consueverunt.

XV. Et prius quidem quam istæ leges a catholicis Imperatoribus mitterentur, pacis atque unitatis Christi paulatim doctrina crescebat, et in eam quisque sicut discibat, et volebat, et poterat, ex ipsa parte transibat; cum tamen apud illos perditorum hominum dementissimi greges in diversis causis quietem innocentium perturbarent. Quis non dominus servum suum timere compulsus est, si ad illorum patrocinium confugisset? Quis eversori minari saltem audebat? Quis consumptorem apothecarum, quis quemlibet poterat exigere debitorem, auxilium eorum defensionemque poscentem? Timore fustium et incendiorum mortisque præsentis, pessimorum servorum, ut liberi abscederent, tabulæ frangebantur. Extorta debitoribus chirographa reddebantur. Quicumque dura illorum verba contempserant, durioribus verberibus, quod jubebant, facere cogebantur. Innocentium, qui eos offenderant, domus, aut deponebantur ad solum, aut ignibus cremabantur. Quidam patresfamilias honesto loco nati, et generoso cultu educati, vix vivi post eorum cædes ablatis sunt, vel vincti ad molam, et eam in gyrum ducere, tanquam jumenta contemptibilia, verbere adacti sunt. Quod enim de legibus auxilium, a civilibus potestatibus adversus eos aliquid valuit? Quis in præsentia

eorum officialis anhelavit? Quis, quod illi nolissent, exactor exegit? Quis eos, qui eorum cædibus extincti sunt, vindicare tentavit, nisi quod propria de illis poenas poscebat insania, cum alii provocandis in se gladiis hominum, quos ut ab eis ferirentur morte terrebant, alii per varia præcipitia, alii per aquas, alii per ignes se in mortes voluntarias usquequaque mittebant, et animas ferales a se sibi illatis suppliciis projiciebant?

XVI. Horrebant ista plurimi in ipsa superstitione hæretica constituti, et cum innocentiae suæ sufficere arbitrarentur, quod sibi talia displicerent, dicebatur eis a Catholicis: Si innocentiam vestram mala ista non polluant, quomodo dicitis orbem christianum vel falsis, vel certe ignotis Cæciliani peccatis esse pollutum? Quomodo vos nefario scelere, ab unitate catholica, tanquam ab area dominica separatis, quæ usque ad tempus ventilationis necesse est ut habeat et frumentum in horreo recondendum, et paleam ignibus consumendam? Atque ita quibusdam ratio reddebatur, ut aliqui ad unitatem catholicam etiam inimicitias perditorum parati sustinere transirent: sed plures, quamvis id vellent, eos tamen homines, quibus tanta fuerat licentia sæviendi, inimicos facere non audebant. Nonnulli quippe illos, cum ad nos transissent, crudelissimos passi sunt.

XVII. Accidit etiam ut apud Carthaginem quemdam diaconum suum, nomine Maximianum, contra episcopum suum superbientem, quidam episcoporum ejusdem partis facto schismate, et in plebe Carthaginis divisa parte Donati ordinarent episcopum contra episcopum. Quod cum eorum pluribus displiceret, eundem Maximianum cum aliis duodecim, qui ejus ordinationi præsentibus affuerant, damnaverunt, cæteris autem ad eandem societatem schismatis pertinentibus, die constituto, fa-